

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ

УДК 37.091.12:36-051

ОРГАНІЗАЦІЙНА СТРУКТУРА СОЦІАЛЬНОГО МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ

Ісаченко В.П.Уманський державний педагогічний університет
імені Павла Тичини

У статті здійснено теоретичний аналіз основних підходів до розуміння організаційної структури соціального механізму управління. Окреслено шляхи удосконалення соціального менеджменту в діяльності закладів соціального обслуговування. Досліджено теоретичні питання досвіду використання менеджменту та маркетингу у сфері соціальних послуг. Охарактеризовано компоненти, що входять до загальної структури соціальних факторів. Уточнено складну динамічну систему, що має ієрархічний характер, та розкрито зовнішню і внутрішню структуру соціального механізму управління.

Ключові слова: соціальне управління, соціальний менеджмент, організаційна структура, механізм управління, соціальна допомога, організація соціальної сфери, соціальні ресурси.

Постановка проблеми. Суспільно-економічна інтеграція сучасної України до європейського простору зумовлює необхідність підвищення ефективності надання компетентної соціальної допомоги населенню з урахування найбільш ефективного та економічного використання соціальних ресурсів. У зв'язку з цим зростає значення створення сприятливих умов в організаціях соціальної сфери для інтеграції менеджерських знань як соціального механізму управління.

Ситуація ускладнюється тим, що існуюча державна система соціального управління ресурсами має порівняно не великий досвід використання менеджменту та маркетингу у сфері соціальних послуг. У зв'язку з цим важливо розкрити організаційну структуру соціального механізму управління для того, щоб стимулювати ефективність діяльності соціальних служб та реалізації залучення усіх ресурсів соціального середовища, що сприятиме, в свою чергу, вирішення низки соціально значущих проблем усієї держави.

Поняття менеджменту як форми управління соціальними процесами і відносинами сьогодні активно входить в теоретичний і практичний ужиток соціальної роботи. Разом з тим це поняття досить багатогранне. Поняття менеджменту застосовується до економічної, соціальної, політичної сфер, проте базисним все-таки є управління соціально-економічними процесами. Тому ми перш за все розглянемо соціальний механізм управління суспільними процесами у розрізі його структури.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Про актуальність теми дослідження свідчить низка наукових джерел стосовно розробки сучасної концепції механізму соціального управління.

У наукових працях з проблем соціальної роботи В. Беха [2], М. Головатого [3], Г. Дмитренка [5], М. Лукашевича [3], І. Миговича [6], М. Михальченка [7] частково викладено основні підходи до розуміння сутності та змісту поняття менеджменту соціальної роботи, та його технологій. Професійній підготовці майбутніх соціальних працівників до менеджменту в соціальній роботі присвячена праця Є. Дєдова [4].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Аналіз сучасних соціально-педагогічних досліджень показав, що проблема організаційної структура соціального механізму управління недостатньо відображена в науковій літературі й ще не була об'єктом наукових пошуків.

Цілі статті – здійснити теоретичний аналіз основних підходів до розуміння організаційної структури соціального механізму управління та окреслити шляхи удосконалення соціального менеджменту в діяльності закладів соціального обслуговування.

Виклад основного матеріалу дослідження. Соціальне управління можна визначити як цілепокладаючий, організуючий та регулюючий вплив людей та їх організаційних структур на суспільство в цілому або окремі його ланки для забезпечення їх необхідними умовами життєдіяльності, вдосконалення та розвитку [10, с. 52].

Головний елемент механізму соціального менеджменту – це його ціль. Соціальні цілі мають комплексний характер. Їх реалізація знаходиться під впливом різних об'єктивних і суб'єктивних факторів. Соціальні фактори роблять неоднаковий вплив на окремі управлінські групи. Всі компоненти, що входять до загальної структури соціальних факторів, взаємопов'язані і утворюють складну динамічну систему, що має ієрархічний характер, зовнішню і внутрішню структуру [11].

До зовнішньої структури відносяться соціально-психологічні явища, такі як морально-психологічний клімат, особливості стилю керівництва, форми власності, рольова структура, структура управління і т. п. [11].

До внутрішньої структури відносяться відповідно особистісні характеристики, такі як мотиви, установки, потреби, інтереси і т. п. [11].

Такий поділ є досить умовним і використовується для простоти викладу, це дозволяє структурувати всю сукупність соціальних факторів. Щоб встановити вплив окремих факторів в соціальному управлінні необхідно дотримуватися такої послідовності:

- 1) визначення цілей;

2) аналіз основних чинників при вирішенні соціальних проблем;

3) розробка і узгодження всіх заходів в єдину програму, із зазначенням їх значущості і часу реалізації, для вирішення соціальних проблем управління;

4) визначення джерел фінансових ресурсів для досягнення поставлених цілей при вирішенні соціальних проблем управління;

5) чітке визначення відповідальності і системи контролю за реалізацією заходів щодо вирішення соціальних проблем управління [11].

У процесі формування цілей велике значення має облік соціально-економічних наслідків управлінських груп в соціальних системах, їх поведінку і взаємодію, взаємовідносини «верхів» і «низів» в процесі вирішення соціальних проблем. Соціальне управління вивчається за допомогою теорії соціально-управлінського механізму. У соціальному менеджменті він служить мостом, який дозволяє перейти від загальної економіко-соціальної теорії пізнання соціальних процесів управління організацією до реальних ситуацій надання соціальних послуг [11].

Будь-яка ціль складається з трьох елементів: певного показника, за яким перевіряють виконання критерію; засобу вимірювання або масштабу для оцінки величини показника і завдання – певного значення масштабу, якого організація прагне досягти. Наприклад, для основної економічної цілі організації показником може бути рентабельність капіталу; засобом вимірювання – середня рентабельність для певного періоду, а завданням – конкретне її значення, якого організація прагне досягти [8, с. 124].

Кількість і різноманітність цілей і завдань менеджменту настільки великі, що без комплексного, системного підходу до визначення їх складу не може обійтись жодна організація. Для їх визначення можна скористатись цільовою моделлю – «дерево цілей». За допомогою «дерева цілей» описується їхня впорядкована ієрархія. Складання цільових моделей – це початковий етап процесу управління по цілях – концепції, яка широко використовується сучасним менеджментом [9, с. 55].

Соціальний механізм управління являє собою сукупність засобів і інструментів, що виконують ключову роль у сфері якісного надання соціальних послуг. Структура соціального механізму управління організації відображає психологічний клімат управлінських груп, що володіють здатністю до саморегуляторної активності і знаходяться в об'єктивно заданих умовах, що обмежують їх «суб'єктивний потенціал».

Двоїстий характер цього механізму породжений устроєм суспільства і наявністю в ньому двох структур: формальної та неформальної. Формальна структура відносин управлінських груп будується на основі нормативно-правових актів, а неформальна структура суспільства на інтересах, симпатіях [11].

Управлінські групи – учасники взаємодій – виробляють ряд механізмів формалізації неформальних управлінських взаємодій, що має здійснити їх перехід на формальну основу і тим самим зняти психологічний бар'єр. В ході цих взаємодій відбувається обмін ресурсами, стату-

сами (відносини оперативного управління), а також «паперами» – планами, наказами, та ін.

Одним з найважливіших інструментів організаційної формальної структури соціального механізму управління є влада. Саме володіння владою перетворює одних людей на суб'єкти управління, а інших – по відношенню до них, у конкретних взаємозв'язках – на керовані об'єкти [10, с. 44].

Суб'єкт управління – це органічна структурно-функціональна складова соціальної системи управління, якою є індивід (конкретна особа) або ж група людей (колегіальний орган управління), наділені владними повноваженнями (у широкому, соціологічному значенні) приймати управлінське рішення, здійснювати вольовий, інтелектуальний та моральний вплив на інших. Влада у соціологічному значенні являє собою суспільний зв'язок, у рамках якого люди через різні причини – матеріальні, інтелектуальні, соціальні, фізичні, релігійні тощо – добровільно (свідомо) або за примусом визнають верховенство волі інших, а також цільових, нормативних, ціннісних установлень і у відповідності з їх вимогами здійснюють ті чи інші вчинки та дії, будують своє життя. Тобто, для того щоб бути суб'єктом управління, треба в колі осіб, на яких може бути учинено управляючий вплив, мати певну перевагу [10, с. 95].

Суб'єкти соціального механізму управління організацією поділяються на три групи: керівники загальної компетенції – групи районного рівня та керівники підприємств; технологи – фахівці двох рівнів; організатори – лінійні групи нижнього рівня, а також виконавці управлінських функцій на громадських засадах [11].

Система управління суспільством в державі складається з реальних ієрархій і рівнів управління, а також специфічних відносин між суб'єктами різних державних інститутів. Виділяють три рівня управління, яким відповідають три групи менеджерів: молодші менеджери; середні менеджери; менеджери вищого рівня.

Менеджери першого рівня – низової ланки управління (супервайзери) – не керують роботою інших менеджерів, в основному здійснюють контроль за виконанням виробничих завдань (надання соціальних послуг), відповідають за безпосереднє використання матеріальних ресурсів [1, с. 22].

Менеджери середнього рівня спрямовують роботу молодших менеджерів і мають широкий діапазон влади. Середніх менеджерів поділяють на:

– лінійних – керують окремими підрозділами. Вони управляють і кадрами, і фінансами, і технологічними процесами підрозділу. Прикладом такого лінійного менеджера може бути завідувач відділу в багатопрофільній соціальній організації.

– функціональних – функціональні менеджери здійснюють керівництво функціональними підрозділами. Обіймають посади завідувача відділу тощо [1, с. 22].

Менеджери вищого рівня (топ-менеджери) відповідають за довгострокове планування, визначення широких цілей і стратегій, безпосередньо управляють роботою середніх менеджерів [1, с. 23].

При формуванні управлінських груп певне значення має їх чисельність та вікові межі. Прийнято вважати, що люди швидше гуртуються

в колективі при загальній чисельності в 10-15 чоловік, а аналіз практичного досвіду свідчить, що колектив повинен бути різновіковий, що дозволить більшою мірою використовувати знання і вміння кадрових працівників і задовольняти їх природну соціальну потребу в передачі життєвого і професійного досвіду, а молоді забезпечує умови для більш успішної адаптації до колективної праці і оволодіння професією [11].

Висновки з даного дослідження і перспективи подальшого розвитку в цьому напрямку. Отже, організаційна структура соціального механізму управління є цілісною підсистемою, відносно автономною, що охоплює всі види розподілу, обміну і споживання соціальних благ і послуг,

необхідних для життєдіяльності людей. До неї належать державні, приватні, благодійні та інші установи та організації, які причетні до вирішення соціальних проблем, а також різні типи соціальних інститутів (колективи, об'єднання та ін.).

Основними елементами побудови організаційної структури соціального механізму управління є: загальні організаційні цілі діяльності; стійкі нормативні (формальні) та неформальні зв'язки між членами організації; взаємодія суб'єктів управління, які регулюють використання організаційних ресурсів для досягнення цілей та формують керуючі групи; ієрархія та рівні організаційної структури соціального механізму управління.

Список літератури:

1. Баєва О.В. Менеджмент у галузі охорони здоров'я: навч. посібник / О.В. Баєва – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 640 с.
2. Бех В.П. Соціальна робота у сучасному суспільстві: монографія / В.П. Бех, М.П. Лукашевич, М.В. Туленков; Нац. пед. ун-т імені М.П. Драгоманова. – К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2008. – 599 с.
3. Головатий М.Ф., Лукашевич М.П. Управлінські аспекти соціальної роботи: курс лекцій / М.Ф. Головатий, М.П. Лукашевич – Київ: МАУП, 2004. – 368 с.
4. Дедов Є. Професійна підготовка майбутніх соціальних працівників до менеджменту в соціальній роботі: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.05 / Євген Геннадійович Дедов. – Луганськ: Б.в., 2009. – 20 с.
5. Дмитренко Г.А., Шарапатова Е.А., Максименко Т.М. Мотивация и оценка персонала: учебное пособие / Г.А. Дмитренко, Е.А. Шарапатова, Т.М. Максименко – К.: МАУП, 2002. – 248 с.
6. Мигович І. Теорія та методи соціальної роботи: навч. посіб. – 2-ге вид., доп. і випр. / М.П. Лукашевич, І.І. Мигович – К.: МАУП, 2013. – 168 с.
7. Михальченко М. Трансформація політичних інститутів України: новітні проблеми й тенденції / М. Михальченко, О. Михальченко // Віче. – 2013. – № 6. – С. 22-24. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/viche_2013_6_8.
8. Стратегічний менеджмент: навч. посіб. / Є.М. Кайлюк, В.М. Андреева, В.В. Гриненко; Харк. нац. акад. міськ. госп-ва. – Х.: ХНАМГ, 2015. – 279 с.
9. Теорія управління в органах внутрішніх справ: навч. посібник / За ред. В.А. Ліпкана – К.: КНТ, 2017. – 884 с.
10. Цуруль О.А. Менеджмент у державних організаціях: навч. посібник / О.А. Цуруль – К.: КНЕУ, 2014. – 142 с.
11. Webarhimed [Електронний ресурс]: [Інтернет-портал]. – Режим доступа: <http://www.webarhimed.com/page-579.html> (дата звернення 20.01.2018). – Назва з екрана.

Исаченко В.П.

Уманский государственный педагогический университет
имени Павла Тычины

ОРГАНИЗАЦИОННАЯ СТРУКТУРА СОЦИАЛЬНОГО МЕХАНИЗМА УПРАВЛЕНИЯ

Аннотация

В статье осуществлен теоретический анализ основных подходов к пониманию организационной структуры социального механизма управления. Определены пути совершенствования социального менеджмента в деятельности учреждений социального обслуживания. Исследованы теоретические вопросы опыта использования менеджмента и маркетинга в сфере социальных услуг. Охарактеризованы компоненты, входящие в общую структуру социальных факторов. Уточнение сложную динамическую систему, имеющую иерархический характер, и раскрыто внешнюю и внутреннюю структуру социального механизма управления.

Ключевые слова: социальное управление, социальный менеджмент, организационная структура, механизм управления, социальная помощь, организация социальной сферы, социальные ресурсы.

Isachenko V.P.

Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University

ORGANIZATIONAL STRUCTURE OF THE SOCIAL MANAGEMENT MECHANISM

Summary

The article deals with theoretical analysis of the main approaches to the understanding of the organizational structure of the social management mechanism. The ways of improvement of social management in the activity of social services institutions are outlined. The theoretical questions of the experience of using management and marketing in the sphere of social services are researched. The components that are part of the general structure of social factors are characterized. The complex dynamic system, which has a hierarchical character, is specified, and the external and internal structure of the social control mechanism is disclosed.

Keywords: social management, organizational structure, management mechanism, social assistance, social sphere organization, social resources.